

STRESZCZENIE

AUTOR PRACY: Natalia Stencel

PROMOTOR: prof. dr hab. Zofia Zarębianka

TYTUŁ PRACY: **Mistyka nadwiślańska. Próba wyodrębnienia i opisu zjawiska z perspektywy historycznoliterackiej na podstawie polskich tekstów mistycznych XX wieku**

STRUKTURA PRACY: Dysertacja składa się z przedmowy, wstępu (*Prolegomena*), trzech rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii.

Motywacją do podjęcia tematu jest słaba obecność polskich tekstów mistycznych XX wieku w dyskursie historycznoliterackim. Próba sformułowania pojęcia „mistyki nadwiślańskiej” jako całości wielotekstowej – wielkiej sylwy (pojęcia Edwarda Balcerzana) ma być w założeniu wprowadzeniem ich w nowy krąg relacji intertekstualnych. Istotną inspiracją jest wyróżnione w stanie badań zarysowanie podstaw do wyodrębnienia i opisu zjawiska przez Pawła Taranczewskiego. Czynnikiem spajającym „mystykę nadwiślańską” jako całość wielotekstową jest dająca się zauważyć obecność romantycznego kodu kulturowego.

Argumentacja opiera się w niniejszej pracy na trzech filarach – są to: 1) historycznie udowodnione powinowactwa pomiędzy tekstami opisane jako drogi przetrwania kulturowego kodu (*Rozdział I: Trwałość romantycznego kodu w polskich tekstach mistycznych (XIX-XX w.). Zarys teoretyczny i historyczny*); 2) wspólne dla omawianych tekstów modele podmiotowości tekstowej tożsame z modelami charakterystycznymi dla romantyzmu (m. in. kategoria przednowoczesnego „ja porowatego” Charlesa Taylora (*Rozdział II: Mistyka nadwiślańska i dziedzictwo romantycznego „ja”*)); 3) obecność tzw. „obrazów powtórzonych”, tj. struktur znaczeniowych kontynuujących – w ograniczony, resztkowy, ale widoczny sposób – linię ideową obecną w dziedzictwie polskiej literatury romantycznej.

Zasadnicze dla niniejszej pracy jest widzenie romantyzmu zaadaptowanego przez mistyków na potrzebę mówienia o *sacrum* w perspektywie recepcji prądu – pociąga to za sobą konieczność widzenia niektórych wątków w ich uproszczeniu, zubożeniu, a nawet w kontekście utrwalonego bagażu błędów interpretacyjnych.

„Mistyka nadwiślańska” jako całość wielotekstowa pozostaje projektem otwartym – dalsze perspektywy badawcze obejmują wprowadzenie dyskursu o innych tekstach w opisaną w niniejszej pracy sieć zależności intertekstualnych. Wybrane przykłady pism mistycznych XX wieku, obejmujące kobiecą mistykę przeżyciową jako najbardziej reprezentatywną dla okresu, nie spełniają kryteriów solidnego kanonu również z racji natury tzw. „wielkiej sylwy” (zgodnie z tym, jak wyjaśnia ten termin E. Balcerzan). Niektóre teksty są omawiane jako pozostające w kręgu wpływów „mistyki nadwiślańskiej” lub możliwe do włączenia w jej obręb przy określonej redefinicji kluczowego pojęcia. *Zakończenie* niniejszej pracy służy wskazaniu części tego typu tekstów oraz jest prezentacją niektórych perspektyw badawczych, których podjęcie przyczyniłoby się do lepszego zrozumienia mistyki XX wieku i popularyzacji nieznanych w większości świadectw.